LIMBA ROMÂNĂ CA DISCIPLINĂ ŞCOLARĂ, ÎN VIZIUNEA ELEVILOR, VORBITORI NON-NATIVI DIN CLASA A IX-a

ROMANIAN LANGUAGE AS A SCHOOL SUBJECT, IN THE VIEW OF NON-NATIVE SPEAKERS IN THE 9th GRADE

CZU: 373.5.091.214:811.135.1`243(478)(049.5) **https://doi.org/10.59295/dccce2025.01**

Viorica GORAŞ-POSTICĂ
ORCID: 0000-0001-9096-621X
E-mail: viorica.goras@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, Republica Moldova

Inga LIULENOVA
ORCID: 0009-0009-1863-9746
E-mail: ingaliulenov@gmail.com
Instituția Publică Liceul Teoretic „Antioh Cantemir", Chişinău, Republica Moldova

Abstract: *This study analyzes the perception of ninth-grade students in national minority schools in Moldova regarding the Romanian language and literature curriculum. It reveals that while half of the students consider Romanian a difficult subject, in the same time, a majority believe the curriculum is well-structured and prepares them sufficiently for societal integration. The students also feel that the curriculum's specific competencies are clearly defined, reflect the subject area appropriately, and guide them toward academic, personal and social success/integration. The research was conducted based on the selective analysis of responses to a complex questionnaire and the analysis of current school documents, related to the practice of teaching-learning-evaluation of the Romanian language as a second language and as an official language of communication in the Republic of Moldova.*

Keywords: *advantages, difficulties, non-native speakers, Romanian language, school curriculum, students perception, survey*.

INTRODUCERE

În Republica Moldova, clasa a IX-a marchează finalizarea treptei gimnaziale, a învățământului obligatoriu, devenind un moment

important pentru elev atât din perspectiva orientării lui şcolare şi profesionale, cât şi din punct de vedere sociocultural şi formal.

Curriculumul actual de Limba şi literatura română pentru instituţiile cu predare în limbile minorităţilor naţionale este un document normativ, componentă esenţială a Curriculumului Naţional, ce reprezintă interconexiunea demersurilor conceptuale, teleologice, conţinutale şi metodologice la disciplină, accentul fiind pus pe abordarea integrată a sistemului de competenţe, conţinuturi, activităţi de învăţare ca un nou cadru de referinţă al procesului didactic, finalităţi educaţionale [1]. Acest document stabileşte ce competenţe trebuie să-şi formeze elevul până la final de gimnaziu, acesta act reglator reprezentând „harta" prin care navighează/învaţă să integreze cunoştinţele, abilităţile şi atitudinile necesare vieţii şcolare şi sociale, în vederea soluţionării diverselor probleme din viaţa cotidiană.

Probele de evaluare de la examenul naţional de absolvire a învăţământului obligatoriu se bazează pe competenţele prevăzute de Curriculum, la nivel cognitiv, afectiv şi practic de comunicare. Aşadar, curriculumul devine pentru elev un reper al reuşitei şcolare, indicând foarte clar ce trebuie să ştie şi cum să poată comunica cu succes la final de gimnaziu. Curriculumul gimnazial oferă elevului o bază comună de cultură generală, pe care acesta o valorifică pe parcursul vieţii, indiferent de traseul educaţional ales mai departe. Relaţia dintre curriculum şi elevul de clasa a IX-a este una strânsă, deoarece elevul este beneficiar de curriculum, este coparticipant în implementarea acestuia, contribuind activ la propria formare, dar şi la materializarea produselor, ca dovadă a competenţelor achiziţionate la nivelul celor patru deprinderi integratoare: ascultare/înţelegere, vorbire, lectură şi scriere.

MATERIAL ŞI METODĂ

În cadrul monitorizării procesului de implementare a curriculumului naţional, cu scopul de a evalua percepţia elevilor privind principalele documente normative, avantajele/succesele şi dificultăţile legate de studierea limbii şi literaturii române, a fost distribuit în mod virtual un chestionar de monitorizare [2, pp. 81-87] pe un eşantion de 188 de elevi din clasa a IX-a din instituţiile cu predare în limbile minorităţilor naţionale, dintre care 94,7% reprezentând instituţii din municipii şi

5,3% din raioane. Majoritatea elevilor care au participat la chestionar studiază la liceu (69,7%), iar ceilalţi la gimnazii (30,3%). Media anuală a acestor elevi în clasa a VIII-a a fost diferită: de la nota 6 până la 9,43. În acelaşi sens, de caracterizare a lotului chestionat, remarcăm faptul că în aceste instituţii este reprezentat şi mediul rural în mod relevant, or populaţia şcolară descrisă mai sus provine, mai mult de o treime din satele republicii, migrând masiv la nivel intern, împreună cu familiile, inclusiv „în căutarea unei şcoli mai bune". În afară de chestionare, am recurs şi la metoda de analiză a unor documente şcolare, dar şi la un Atelier de comunicare cu practicienii implicaţi în proiect, cu scop de validare a rezultatelor obţinute.

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Astfel, la întrebarea din Chestionar, care solicita bifarea a 3-4 discipline şcolare pe care le consideră dificile, elevii din clasa a IX-a au selectat precum este ilustrat în figura de mai jos:

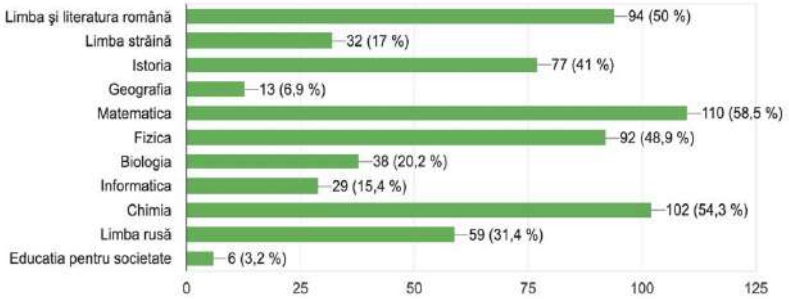

Figura 1. Discipline dificile pentru elevii alolingvi de clasa a IX-a

Observăm că jumătate dintre elevii respondenţi afirmă că disciplina *Limba şi literatura română* este una dificilă. Motivele ar putea fi diverse: lipsa de motivaţie a elevilor, diversitatea precară a materialelor didactice oferite de autorităţi şi de alţi practicieni, insuficienţa cadrelor didactice în instituţiile de învăţământ, dar, deloc în ultimul rând, după opiniile profesorilor, dar şi a altor specialişti este lipsa unui mediu de comunicare stimulativ, atitudinea indiferentă a multor vorbitori de alte etnii faţă de comunicarea în limba oficială a ţării în care trăiesc ei şi familiile lor cu mai multe generaţii. Nu este un lucru nou acest ultim

motiv, dar, din păcate, în cei peste 34 de ani de independenţă a ţării, a eforturilor şi a investiţiilor uriaşe de divers ordin, situaţia nu s-a îmbunătăţit, dimpotrivă s-au compromis mai multe valori. Ca argument aducem mediile „în cădere liberă" de la examenul de capacitate din ultimii ani: în anul 2012 media la nivel naţional a fost *7,28*; în 2022 - *7,06*, în 2023 - *6,92*; în 2024 - *6,77*; în 2025 -*5,96*. Cu toate acestea, la întrebarea *Curriculumul disciplinar este racordat la aşteptările şi realităţile societăţii?* - 69,9% dintre respondenţi afirmă că acest lucru se realizează în măsură suficientă, iar 8,7% - în mare măsură şi doar 15,8% consideră că această se întâmplă în mică măsură, adică acesta îi pregăteşte puţin pentru integrarea în societate, în opinia lor. Cu tot subiectivismul şi gradul mare de aproximaţie, aceste răspunsuri merită a fi luate în considerare de conceptorii noii generaţii de curricula, de autorii de manuale, inclusiv de către cadrele didactice.

Întru confirmarea celor reprezentate şi comentate anterior, sunt şi răspunsurile la altă întrebare, la care 76,4% dintre elevi afirmă că documentul de *Curriculum disciplinar corespunde aşteptărilor lor,* iar aproape 20% (19,9%) - în măsură mică (figura 2).

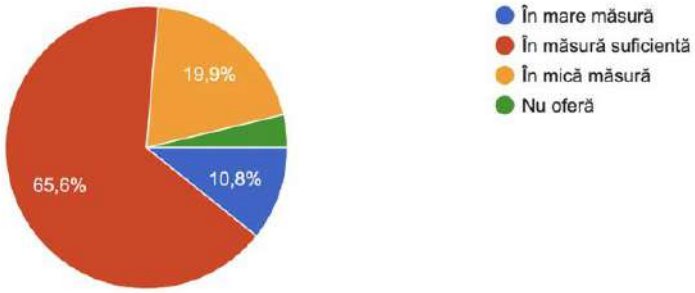

Figura 2. Corespunderea curricula disciplinare la aşteptările elevilor

Tot de manieră pozitivă, în calitate de avantaj al Curriculumului scris şi predat/învăţat, respondenţii la chestionar sunt de părerea că şi competenţele specifice la disciplina *Limba şi literatura română* reflectă în mod adecvat domeniul de cunoaştere a disciplinei (cultural, ştiinţific,

tehnologic etc.) şi îi orientează spre succes în măsură suficientă - 63,6%, în mare măsură – 29,9%, fapt ce denotă conştientizarea faptului că aceste elemente esenţiale, de ordin vectorial, din document, sunt proiectate/formulare relativ reuşit şi, fiind formate, permit o cunoaştere bună a disciplinei studiate.

Elevii din clasa a IX-a au confirmat prin răspunsurile la altă întrebare, precum că ei au resimţit, clar şi logic, *progrese ale competenţelor de la un an şcolar la altul* în măsură suficientă - 70,7% şi în mare măsură - 18,6%, iar în mică măsură – 8,5%. Aici putem aduce ca argument centrarea pe elev, ca principiu fundamental al pedagogiei post-moderne, care presupune că întregul proces de predare-învăţare-evaluare să fie organizat pornind de la nevoile, interesele, ritmul şi potenţialul elevului, şi nu, exclusiv, de conţinutul disciplinar sau de obiectivele proiectate ale profesorului. Pe această dimensiune, 54% dintre elevi confirmă că învăţarea pe elev o percep în măsură suficientă, pe când 30,5% - în mare măsură şi doar 11,8 consideră că acest lucru se manifestă în mică măsură. Astfel, 84,5% văd învăţarea ca un proces personalizat, participativ şi orientat spere dezvoltarea integrală a fiecăruia, ceea ce urmează a fi fortificat şi dezvoltat în continuare, dar şi demonstrat de uzul cotidian, de practica de comunicare a cetăţenilor vorbitori nativi ai altor limbi.

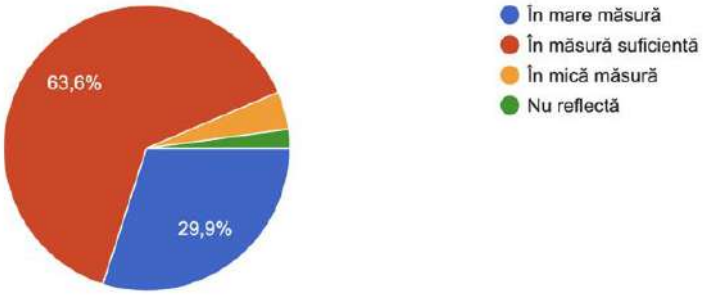

Figura 3. Reflectarea domeniului de cunoaştere şi orientarea spre succes în competenţele specifice ale disciplinei limba română

La întrebarea „Curriculumul disciplinar conține activități de învățare prin colaborare, coordonare, studii de caz și valorizează aptitudinile individuale?”, participanții la sondaj au dat următoarele răspunsuri: în măsură suficientă – 44,4%, în mare măsură – 41,2%, în mică măsură – 9,6%, adică 85,6% dintre respondenți susțin că actualul curriculum dezvoltă colaborarea, coordonarea, studiul de caz și valorizează aptitudinile individuale, adică îi pregătește să se integreze în societatea în continuă schimbare. Remarcăm aici importanța pedagogică a acestor aspecte și necesitatea promovării și practicării lor în continuare. Tot aici se înscriu și activități la clasă axate pe interdisciplinaritate, inter-, pluri- și transdisciplinaritate, apreciate ca prezente în măsură suficientă – de 69,5% elevi, în mare măsură – de către 16,6%, în mică măsură – 13,9.

O competență-cheie pentru viață și pentru o educație de calitate, care figurează în ansamblul de competențe ale cetățeanului secolului 21, la nivel global, este *dezvoltarea gândirii critice* [3]. La acest capitol, 49,7% dintre participanții la sondaj afirmă că documentul reglator la Limba și literatura română, pentru reprezentanții minorităților naționale, orientează învățarea spre dezvoltarea gândirii critice a elevilor, identificarea și rezolvarea de probleme în diverse contexte, iar 34,2% dintre respondenți sunt de părerea că acest lucru se realizează în mare măsură și doar 12,3% - în măsură mică. Adică 83,9% dintre elevi cred că actualul curriculum le dezvoltă gândirea critică, or un elev cu gândire critică devine un adult responsabil, liber, capabil să facă alegeri corecte și să contribuie activ la dezvoltarea personală, comunitară și a societății, în ansamblu. Iar competențele-cheie/transversale, din care face parte aceasta, formează o categorie curriculară importantă, cu un grad înalt de abstractizare și generalizare, ce marchează așteptările societății privind parcursul școlar și performanțele cele mai generale care pot fi atinse de elevi la încheierea școlarizării [1].

O altă întrebare din chestionar confirmă faptul că se resimte conexiunea dintre limba și literatura română, limba lor maternă (a minorități pe care o reprezintă) și alte discipline școlare: 72,9% atestă o legătură suficientă sau mare (56,4% - suficientă și 16,5% - mare), pe când 16,7% resimt o legătură mică între aceste discipline, iar 7,4% nu au atestat nicio legătură, ceea ce ne face să presupunem că în cazul a 27,1%

dintre elevi nu s-au desfăşurat suficiente activităţi integratoare/ proiecte/ateliere de discuţii şi interculturale, cu impact recunoscut.

Curriculumul disciplinar contribuie la *potenţarea cetăţeniei active*, fapt menţionat de 77, 6% de respondenţi (56,9% - în măsură suficientă şi 20,7% - în mare măsură), dar 19,7% dintre elevi consideră că acest lucru se realizează în mică măsură, ceea ce nu este puţin, duupă noi. Or, misiunea şcolii este să formeze cetăţeni ai Republicii Moldova, acest lucru confirmându-se şi în răspunsurile 79,3% dintre intervievaţi (54,8% au afirmat că acest lucru se realizează în măsură suficientă, iar 24,5% - în mare măsură), iar 15,4% dintre elevi au afirmat că şcoala în mică măsură i-a format ca cetăţeni ai Republicii Moldova. În acest sens evocăm o articolul 5.1 al Codului Educaţiei referitor la una dintre misiunile educaţiei de „satisfacere a cerinţelor educaţionale ale individului şi ale societăţii" [4].

La întrebarea legată de *legătura dintre curriculumul disciplinar şi incluziunea şcolară şi socială*, 56,9% dintre participanţi au ales opţiunea „în măsură suficientă", iar 9,6% - „în mare măsură", 25% afirmă că acest lucru se realizează „în mică măsură", chiar dacă 69,2% văd fenomenul incluziunii tratat bine în documentul oficial, totuşi ¼ dintre respondenţi sesizează aici o verigă slabă a curriculumului, ceea ce semnalăm ca problemă de soluţionat în proxima reformă curriculară. De asemenea, 54% dintre elevi afirmă că şcoala le-a format competenţa culturală în măsură suficientă, iar 32,1% - în mare măsură şi doar 10,7% sunt de părerea că această competenţă a fost formată în măsură mică de şcoală, dimensiune ce urmează a fi optimizată *in extenso* la nivel de toate piesele curriculare şi întreg demersul pedagogic. Deşi manualul în uz [5] contribuie mult la aceasta, realităţile constatate în baza răspunsurilor semnalează necesităţi stringente de sensibilizare culturală în sens larg a elevilor, reprezentanţi ai altor etnii, cu altă limbă maternă decât română şi, în mod implicit, purtători ale altor valori identitare şi culturale, dar toţi cetăţeni ai statului Republica Moldova [6]. Astfel, limba română pentru subiecţii abordaţi în cercetare ca limba II-a de comunicare şi instruire, are o importanţă crucială pentru exersarea cetăţeniei active prin integrarea cu succes în cariera profesională şi în viaţa socială din ţara noastră

CONCLUZII

- Limba şi literatura română este percepută ca o disciplină dificilă. Din cele 188 de răspunsuri ale elevilor de clasa a IX-a, 50% au selectat Limba şi literatura română ca fiind o materie dificilă, situându-se pe locul al treilea, după Matematică (58,5%) şi Chimie (54,3%). Acest lucru poate fi influenţat de factori precum lipsa de motivaţie sau lipsa unui mediu de comunicare adecvat etc.
- Curriculumul şcolar este considerat relevant pentru societate. Majoritatea elevilor (69,9%) consideră că documentul este racordat în măsură suficientă la aşteptările şi la realităţile societăţii, iar 8,7% - în mare măsură. Aceasta indică o percepţie generală pozitivă a relevanţei curriculumului în pregătirea elevilor pentru integrarea socială.
- Competenţele din curriculum sunt bine definite şi ajută la succesul şcolar. Un număr mare de elevi consideră că obiectivele specifice ale disciplinei *Limba şi literatura română* sunt formulate adecvat: 63,6% dintre respondenţi cred că acestea reflectă în măsură suficientă domeniul de cunoaştere al disciplinei şi îi orientează spre succes, iar 29,9% consideră că o fac în mare măsură.
- Elevii de clasa a IX-a recunosc coerenţa curriculumului. Peste 89% dintre elevi (70,7% - în măsură suficientă şi 18,6%- în mare măsură) au observat că progresul competenţelor de la un an şcolar la altul este clar şi logic în document. Acest lucru arată că structura documentului este percepută ca fiind inteligibilă şi uşor de urmărit.
- Curriculumul corespunde aşteptărilor elevilor într-o mare măsură**.** Un procent de 76,4% dintre elevi (65,6% - în măsură suficientă şi 10,8% -în mare măsură) apreciază că acesta corespunde aşteptărilor şi intereselor lor, aspect ce sugerează că, deşi materia poate fi considerată dificilă, majoritatea elevilor recunosc că documentul în sine este relevant pentru nevoile/preferinţele lor de învăţare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Curriculum naţional. Limba şi literatura română pentru instituţiile de învăţământ cu predare în limbile minorităţilor naţionale. Curriculum disciplinar şi Ghid de implementare.* Chişinău: Lyceum, 2020. 148 p.

ISBN 978-9975-3441-0-4.
2. GUȚU, Vl., ȚURCANU, C., ȘEVCIUC, M. Monitorizarea curriculumului școlar: concept și metodologie. Chișinău: CEP USM, 2024, 101 p. ISBN 978-9975-62-720-7.
3. *Parteneriat pentru competențele secolului 21*. Disponibil: www.21stcenturyskills.org. [Accesat: 26.08.2025]
4. Codul Educației al Republicii Moldova, 2014, actualizat 2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro. [Accesat: 19.08.2025]
5. IORDĂCHESCU, I., ANDRONIC, R. [et al.]. Limba şi literatura română. Manual pentru instituţiile de învăţământ cu predare în limbile minorităţilor naţionale, clasa a IX-a, Chişinău: ARC, 2024. 223p. ISBN 978-9975-0-0841-9.
6. GORAŞ-POSTICĂ V. (coord.) [et al.] Limba română – mijloc de integrare socială în Republica Moldova. Chişinău: ARC, 2004. 202 p. ISBN 9975-6131-4-4.

N.B.: Studiul a fost elaborat în cadrul Subprogramului de Stat "*Teoria şi metodologia monitorizării şi dezvoltării continue şi ciclice a Curriculumului şcolar*", cifrul 01.14.01.